

3. Підсумковий документ Міжнародної конференції з питань відновлення України «Декларація Луганю». 2022. URL: https://uploads-ssl.webflow.com/621f88db25fbf24758792dd8/62c68e41bd53305e8d214994_URC2022%20Lugano%20Declaration.pdf

4. National Democratic Institute. *Ukraine: Nationwide Telephone Survey, January 4–16, 2023*. Washington, DC : National Democratic Institute, 2023. URL: https://www.ndi.org/sites/default/files/January_2023_Ukraine_wartime_survey_ENG.pdf

Abstract: It is substantiated that recovery should include not only the reconstruction of infrastructure, but also the restoration of social cohesion, trust, access to services, economic activity, and the capacity of communities for development. Emphasis is placed on the role of public participation in identifying the needs of the population, setting recovery priorities, ensuring transparency in the use of resources, and conducting public monitoring of recovery projects. The main mechanisms of partnership are identified, including public consultations, working groups on recovery issues, digital transparency tools, and the involvement of youth and local initiatives in decision-making processes.

Keywords: territorial recovery, public participation, partnership, territorial communities, transparency.

УДК 631.4:355.424:338.43

DOI 10.31521/978-617-7149-94-0-165

РОЗМІНУВАННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ҐРУНТІВ ТА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Курепін В.М., канд. екон. наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет
<https://orcid.org/0000-0003-0006-4090>

Анотація: Розглянуто умови збереження ґрунтів та відновлення аграрного виробництва через розмінування сільських територій. Проаналізовано вплив на стан земель мінного заґрязнення. Обґрунтовано значення очищення територій для забезпечення продовольчої безпеки.

Ключові слова: розмінування територій, ґрунтові ресурси, мінне забруднення, продовольча безпека, сільські території.

Обмеження можливості відновлення аграрного виробництва відбувається за рахунок забруднення сільських земель мінами та іншими вибухонебезпечними предметами. Небезпеки сільських територій у післявоєнний період мають складні екологічно-безпекові аспекти, пов'язані з проблемами розмінування [1, с. 116]. Залишки вибухонебезпечних предметів унеможлиблює безпечне використання родючих українських глиноземів та створює загрозу для життя аграріїв, які виконують роботи по обробки ґрунтів. Це негативно впливає на продовольчу безпеку України.

Багатовимірний характер ключових проблем відновлення ґрунтів включає наявність: складності та тривалості процесу розмінування; значних фінансових

ресурсів; необхідності використання спеціалізованої техніки та висококваліфікованих фахівців. Поєднуючи масштабність забруднення територій з обмеженістю ресурсів маємо уповільнений темп очищення земель, які треба повернути до господарського обороту.

Затримка у поверненні земель до їх використання у сільському господарстві має додаткові труднощі, зокрема: недостатній рівень координації між різними суб'єктами, залученими до процесу розмінування; необхідність дотримання високих стандартів безпеки. Суттєвим викликом вважаються екологічні наслідки мінного забруднення ґрунту [2, с. 254]. На додаток маємо: порушення структури ґрунтів від тяжкої воєнної техніки та вибухів й збудованих фортифікаційних споруд; накопичення токсичних речовин.

Відновленні землі після проведення розмінування потребують додаткових ресурсів і часу. Зокрема зберігається ризик повторного виявлення вибухонебезпечних предметів, що ускладнює повноцінне використання територій. Розмінування сільських територій спрямоване поєднати безпекові заходи з ефективним управлінням ресурсами та відновленням екологічного стану земель. Це є умовою сталого розвитку аграрного сектору.

Мінне забруднення спричиняє безпосередні фізичні пошкодження та довготривалі екологічні наслідки [3, с. 69]. Вибухи мін та інших боєприпасів порушують структуру ґрунтового покриву, руйнують гумусну шар землі та змінюють фізико-хімічні властивості ґрунту, це негативно позначається на родючості. У місцях ураження родючих ґрунтів (вирви від вибухів) відбувається або розпушення ґрунту, або його ущільнення. Це ускладнює подальше використання земель у сільському господарстві.

Погіршення якості ґрунтів також відбувається за рахунок хімічного забруднення [4, с. 27], яке пов'язане з попаданням у ґрунт залишків вибухових речовин, токсичних сполук та важких металів. Зокрема знижується біологічна активність ґрунтів, що зрозуміло негативно впливає на рослинність. А це вже ризик для здоров'я людей (харчовий ланцюг).

Наявність мін та вибухонебезпечних предметів унеможлиблює своєчасного проведення агротехнічних робіт та створює постійну загрозу для працівників аграрного сектору. За таких причин починаючи з посівної 2022 року із господарського обороту виведені значні площі пахотних земель. Особливо наочно це виявилось на прикладі Миколаївської області.

Внаслідок активних бойових дій, обстрілів та мінного забруднення понад 25 % земель Миколаївського регіону залишилися необробленими. Загальна площа, яка була придатна для проведення польових робіт, скоротилася приблизно на чверть порівняно з довоєнним періодом. Суттєво постраждали прифронтові райони області: Баштанській та Миколаївській, у цих районах скорочення оброблюваних площ сягало близько 35%, що суттєво обмежило можливості ведення аграрної діяльності. За оцінками фахівців з розмінування, лише у Миколаївській області близько 275 тис. гектарів земель потребують обстеження або розмінування.

На півдні України сотні тисяч гектарів залишаються небезпечними для використання [5, с. 139]. Це призводить до зниження обсягів виробництва

сільськогосподарської продукції та погіршення продовольчої ситуації як у регіоні, так і в країні в цілому.

Сучасні умови забезпечують очищення замінованих територій від вибухонебезпечних предметів інноваційними технічними рішеннями. Застосовуються дистанційні методи обстеження, зокрема використовуються роботизовані системи та штучний інтелект [6, с. 182]; сенсорні системи та технології дистанційного зондування; безпілотні літальні апарати. Такі механізми забезпечують підвищення безпеки та швидкість розмінування, дозволяють здійснювати первинний моніторинг місцевості, виявляти підозрілі ділянки та оцінювати масштаби забруднення без ризику для життя людей.

Спеціалізована техніка, зокрема механізовані комплекси розмінування, підвищують точність виявлення вибухонебезпечних предметів, навіть у складних ґрунтових умовах. Інноваційні методи розмінування дозволяють здійснювати очищення великих площ із мінімальним залученням людських ресурсів [7, с. 182]. Інноваційні технічні рішення автоматизували окремі етапи процесу розмінування та зменшили вплив людського фактору.

Отже, відновлення аграрного виробництва відбувається через збереження ґрунтових ресурсів. Мінне забруднення обмежує використання сільськогосподарських земель та створює загрозу для життєдіяльності населення. Розмінування сільських територій є необхідною передумовою забезпечення продовольчої безпеки.

Список використаних джерел

1. Макеєв В. В. Моніторинг надзвичайних ситуацій в Україні. Проблеми цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності: сучасні реалії України: матеріали XI Всеукраїнської заочної наук.-практ. конф., м. Київ, 25 квітня 2025 р. Київ : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. С. 115-116. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21290>.
2. Курепін В. М., Курепін Д. В., Іваненко В. С. Цивільний захист: навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2025. 491 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20130>.
3. Щербаков О. Л. Проекції гуманітарного розмінування. Екологічна безпека та раціональне природокористування : матеріали Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (м. Житомир, 14 листопада 2024 року). Житомир : Житомирська політехніка. Житомир, 2024. С. 68-70. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/19262>.
4. Іваненко В. С. Макроекономічні аспекти економічної безпеки підприємств аграрного профілю. Управління механізмами гарантування фінансово-економічної безпеки соціально-економічних систем різних рівнів функціонування : матеріали IV всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв; 26–28 листопада 2025 р.). Миколаїв : МНАУ, 2025. С. 27-28. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23929>.
5. Лотарева Д. В. Гуманітарне розмінування в Україні: ідентифікація невизначених територій, пріоритети. Екологічна безпека та раціональне природокористування : матеріали Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (м. Житомир, 14 листопада 2024 року). Житомир : Житомирська політехніка. Житомир, 2024. С. 138-140. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/19263>.
6. Іваненко В. С. Протимінна діяльність в рамках процесу посередництва: плюси і мінуси. Цивільний захист в умовах війни : збірник тез доповідей I міжнар. наук.-практ. конф.,

м. Львів, 17-18 квітня 2025 р. Львів : ЛДУ БЖД, 2025. С 181-182.
URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21164>.

7. Іваненко В. С. Шляхи виживання та розвитку українського бізнесу під час воєнного стану. Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, ОНЕУ, 10-11 жовтня 2025 р.). Одеса, 2025. С 595-598.
URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22542>.

Abstract: The conditions for soil conservation and restoration of agricultural production through demining of rural areas are considered. The impact of mine contamination on the condition of land is analyzed. The importance of clearing territories for ensuring food security is substantiated.

Keywords: demining of territories, soil resources, mine contamination, food security, rural areas.

УДК 338.439:338.24(477)

DOI 10.31521/978-617-7149-94-0-166

СТРАТЕГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ СВІТОВИХ ІННОВАЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ

Лавринюк О.О., канд. с.-г. наук, доцент

Поліський національний університет

<https://orcid.org/0000-0003-3145-3689>

Сіхневич К.Й., аспірант

Поліський національний університет

<https://orcid.org/0009-0001-8618-049X>

Мудренко В.П., здобувач вищої освіти

Житомирський медичний інститут

<https://orcid.org/0009-0005-3292-2768>

Анотація: Проаналізовано концептуальні засади та інноваційні вектори формування публічної політики у сфері забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобальної нестабільності та післявоєнної відбудови України. Обґрунтовано необхідність трансформації парадигми аграрного розвитку. Перехід від орієнтації виключно на інтенсифікацію виробництва до впровадження інтелектуальних систем управління, заснованих на аналітиці великих даних (Big Data), технологіях штучного інтелекту, концепції «Єдиного здоров'я» (One Health) та принципах циркулярної економіки.

Систематизовано інструментарій державної підтримки інноваційного розвитку галузі, що включає механізми фіскального стимулювання (податкові кредити, прискорена амортизація), грантове фінансування, державно-приватне партнерство та впровадження регуляторних «пісочниць» для тестування новітніх агротехнологій. Особливу увагу приділено стратегічному імперативу перетворення агропродовольчого сектору України з сировинної моделі на технологічного гаранта продовольчої стабільності через розвиток переробних потужностей з високою доданою вартістю та екологічно безпечне відновлення